

İÇİNDEKİLER :

1	Türklerin Ortak Kültürü Nevruz	Prof. Dr. Maarife HACIYEVA
Okutman Şahin KÖKTÜRK
Zehra PINARSES
6	Özgürlüktür Ağlama (şiir)
Bir Kore Ağdı	Ömer Faruk YALDIZKAYA
7	Eski Sovyet Türkolojisine Bir Bakış	Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY
8	Azerbaycan Millî İslikâl Şâiri Ümmügülsüm	Tayyar SALAMOĞLU
Telli AHUNDKIZI
İlkan SAN
9	Tanrıdan Ümidi Kesme Ne Olur (şiir)	Abdullâtif BENDEROĞLU
10	Irak Türkmen Edebiyatında "Şiir"	Kemal A. ŞEN
12	Hor Görme-Teröristlere Öğüt (şiirler)	Yrd. Doç. Dr. Nerin KÖSE
13	<u>Nevruz ve Türk Kimliği</u>	Yrd. Doç. Dr. Esmâ ŞİMŞEK
14	Kadırlılı Bir Masal Anası: Meliha Varlı	Teoman ÖZKAYA
İsmail ÖZMEL
17	Yediveren Güllü (şiir)	Yrd. Doç. Dr. Hayrettin RAYMAN
18	Halk Şâiri Sâdık Çavuş	Hayri ATILGAN
21	Yozgat Yöresinde Söylenen Halk Türküleri I	Durdu ŞAHİN
25	Sevgi Cephesinden Selâm Getiren Kitaplar	Hayati AYÇİÇEK
28	M. Halistin KUKUL ve "Sonsuzluk Merdiveni"	Nevin KORUCUOĞLU
30	Hangi Mûsikî	Nuriye BAYIR
31	Beni Dinleyen Tek Dostum (Hikâye)
Çocukluk (şiir)
Kabuğuma Çekiliş	Yücel İPEK
32	Arzu ile Kamber (masal)	Mehmet BARAN

YIL : 19

MAYIS 1996

SAYI : 221

ISSN : 1300-4689

Erciyes

AYLIK FİKİR VE SANAT DERGİSİ

Sâhibi ve Yazı İşleri Müdürü

MERVE Tekstil İthalat, İhracat ve Sanayi Ltd. Şti.
adına

Nevzat TÜRK TEN

İdare Yeri:

Adliye Yanı Avukatlar İşhanı K: 7, D: 705

Tel: (0.352) 231 26 57 - KAYSERİ

Yazışma ve Görüşme Adresleri:

ERCİYES DERGİSİ P.K. 218 38002 - KAYSERİ

Alim GERÇEL

PK. 218 38002-KAYSERİ

Tel : (0.352) 231 20 80 - 231 73 03 - 232 20 37

Faks : (0.352) 222 93 71

FİYAT TARİFESİ (K.D.V. DÂHİLDİR)

SAYISI: 70.000 TL.

YILLIK ABONE BEDELİ: 840.000 TL.

YURTDIŞI ABONE BEDELİ: 50 DM

Öğretmen, öğrenci, İlesam, Gesam, Yazarlar Birliği, Türk Kooperatifçilik Kurumu ve Folklor Araştırma Kurumu Üyelerine tenzilatlı olarak: 700.000 TL.

REKLÂM TÂRİFESİ

Pazarlığa ve reklâm sahibinin lütfuna tâbîdir.

HAVALELERİNİZ İÇİN: Posta Çeki
Hesabı NEVZAT TÜRK TEN-488313

Dizgi - Baskı: Üçbilek Matbaası

Tel: 0 (312) 341 48 74 - 341 48 94

Atasanayi 6. Sok. Nu: 24/B İskitler/ANKARA

NEVRUZ VE TÜRK KİMLİĞİ

Yard. Doç. Dr. Nerin KÖSE

Türk Dünyası'nın kültür müştereklerinden biri olan "Nevruz", bayramlarda mevcut olan etnografik özelliklerin hepsini bünyesinde toplamaktadır. Bir başka ifade ile, Nevruz, Türkler'in dinî, siyâsî, içtimâî ve kültürel gelişiminin bir görüntüsü, bir gelenek ve görenekler tablosudur. Zîrâ bu gün, Türkler'in târih sahnesine çıktığı andan itibaren kutladıkları, çeşitli sebeplerle farklı coğrafyalarda bulunmalarına ve zaman zaman gördükleri baskılara rağmen günümüze kadar yaşattıkları bir bayramdır.

Nevruz, Türklerin bahar bayramlarıdır. Göçebe bir hayat yaşayan ve bütün serveti sürüsü olan (1) Türk boylarının sosyal hayatlarında ilkbahar, çok önemli bir yer tutar. Güneş sistemine dayalı 12 Hayvanlı Türk Takvimi'nde etkisi çok açık görülen bu hayat tarzını (2) sürdürmenin, giderek kolaylaştığı, hayvanların yavrulayıp çoğaldığı, sütün bollaştığı bu mevsim, Türkler'in göçebe hayattan yerleşik hayata geçmeleri ve ziraatle uğraşmaya başlamalarıyla daha da önem kazanmıştır. Çünkü havanın ısınmaya başlaması, tohumların filizlendiği, karların eriyip su haline geldiği, çayırın yeşerdiği, uzun ve soğuk kış aylarının geride kaldığı; kısacası, yeni ve daha kolay bir hayatın, ilkbaharın gelişini ifade eder.

Nevruz, Türkler'in târih sahnesine yeniden çıktıkları gündür. Bundan 2000 yıl önce düşmanlarının baskını sonucu kılıçtan geçirilip, sağ kalan İl-Han'ın oğlu Kıyan ile yeğenin ve eşlerinin Ergenekon adını verdikleri ovada yerleşip çoğaldıkları; sığamayınca, bir Bozkurt'un geçtiği delikten, o deliği yer aldığı dağı eriterek çıktıkları gündür. Bu târih, 21 Mart'a tekâbül eder. Kısacası bu gün, Türkler'in hürriyetlerine yeniden kavuştukları, yeniden var oldukları gündür(3).

Nevruz, Türk boylarının yaradılış efsânesidir. Uygurlar'a göre Tulga ve Selenga ırmaklarının arasındaki tepe (veyâ ağaç), gökten inen mavi bir ışık ile birleşir. Tepecik (veyâ ağacın karnı) giderek şişer ve bir müddet sonra da yarılr. Tepenin içinde beş odacık, her odacıkta da birer çocuk vardır (veyâ ağacın karnından beş çocuk çıkar). Bunların biri Bugu Tekin'dir. Bu efsâne, hem yaradılış; hem de kupkuru bir ağacın tabiatla birlikte yeşermesini, canlanmasını, yâni Uygurlar'ın yeni nesillerle tekrar doğuşunu ifade eder(4). Oğuz Destanı'nda da, "ağaçtan türeme" motifinin bir başka şekliyle karşılaşıyoruz. Nitekim Oğuz, eşlerinden birini bir ağacın kovuğunda bulur(5); yine Oğuzlar'ın İt Barak ülkesine yaptıkları akınlardan bi-

rinde, Oğuz'un beylerinden birinin eşi, bir ağacın içine girerek doğum yapar ve adına Kıpçak denir(6).

Menşei Türk târihinin hangi dönemine giderse gitsin, Hunlular zamanından beri 'demir dövme', 'Ergenekon Destanı okuma', 'ateşten atlama', 'tohum çimlendirme', 'eski yıldan kalan yiyeceklerle yemek yapma' vb. şekillerde kutlanan Nevruz, bugün Orta Asya'dan Balkanlar'a, Anadolu'ya ve Kıbrıs'a kadar olan geniş bir coğrafyada kutlanmaktadır. İşte günümüze gelinceye kadar bu gelenek, başta Şamanizm olmak üzere, Budizm, Maniheizm, Brahmanizm, İslamiyet'ten etkilenmiş; kompleks bir özellik kazanarak, değişik Türk boylarında, özde bir, uygulamada ufak tefek farklılıklarla, kutlanılmaya devam edilmektedir.

Bugün Anadolu'da Nevruz Bayramı "Ergenekon'dan Çıkış", "Hıdrellez", "Bahar Bayramı", "1 Nisan", "Muharrem Ayı" (bu ay, söz konusu zamanda yapılması âdet olan 'aşure' ile de bilinir), "Yılbaşı" gibi pekçok inanış ve uygulamalarla aynı olup, güneş sisteminin dayalı 12 Hayvanlı Türk Takvimi ile Kamer yılı takvimindeki ay (yıl) hesabının farklılığından dolayı değişik târihlerde kutlanagelmüş bir gündür. Bir anlamda Türk Halkı bütün bu güzellikleri, bahar mevsiminin gelişile ve tabiatın canlanmasıyla birleştirmiş; her birinden ayrı ayrı özellikler alarak, yeni bir halita hâline getirmiştir. Kısacası Nevruz, geçmişten günümüze Türk Târihi, Türk İnanç Sistemi, Türk Hayatı, yâni Türk kültürünün bir özeti, kronolojik bir tablosudur. Nevruz, Türk'tür. Türk'lüğün, Türk Dünyasının ortak bayramı, şanlı destanıdır. Bu itibarla, Türk kimliğini teşkil eden özelliklerden biridir.

- (1) KAPLAN, Mehmet "Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar" Dergâh Yayınları, İstanbul 1985 s: 11-28.
- ÇAY, Abdülhaluk "Türk Ergenekon Bayramı, Nevruz" Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1988, s: 25-28.
- (2) GÖKALP, M. Ziya "Türk Medeniyeti Tarihi" Türk Kültür Yayını, İstanbul 1974 Haz: Fikret Şahoğlu, Cilt: 1 s: 19, Cilt: 2 s: 335-336; ÇAY, Abdülhaluk a.g.e. s: 78, 29-36.
- (3) GÖKALP, M. Ziya a.g.e. s: 95-96; ÇAY, a.g.e., s: 25-28, 78.
- ATSIZ-"Türk Edebiyatı Tarihi" İstanbul 1943, s: 27-30; ÖGEL, Bahaeddin "Türk Mitolojisi" Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1993, Cilt: 1, s: 61-71.
- (4) ÖGEL - a.g.e., s: 71-97; ATSIZ, a.g.e., s: 31-32; GÖKALP, a.g.e., s: 80-81.
- (5) ATSIZ, a.g.e., s: 18; ÖGEL, a.g.e., s: 117; GÖKALP, a.g.e., s: 90.
- (6) ATSIZ, a.g.e., s: 21.